

Den aktiva

Fritänkaren

Nr. 152 December 2006

Femtonde årgångens första nummer.

Innehåll :

Nya rön om finskhetens ursprung	2
Några satiriska dikter	3
Ahasverus minnen, del 63: <i>Henrik IV av Navarra</i>	5
Shakespearedebatten går vidare (del 84, med bl.a. <i>John Bede</i>)	8
Jack Kerouacs huvudfråga	10
Många filmer	11
Verdi och Wagner	13
Kalender, december 2006	15
Succéresan, del 6 : <i>Bari</i>	15
Dröjsmålsresan, del 15 : <i>Lorella (3)</i>	17
Jubileumsresan, del 10: <i>Lycklig återförening i Phudong</i>	18
Lycklig resa med komplikationer, del 12: <i>Sex jakar vid Bong Bong La</i>	20
Regnflykten, del 22: <i>Det förfärliga dödspasset än en gång</i>	21
Konferensresan, del 3 : <i>Soluppgång vid Rohtang</i>	23
Incidenten vid Cho Oyo den 30 september (forts.)	25
Rehabiliteringsresan, del 1: <i>37 timmar till Simla</i>	26

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månde, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 - 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 30.11.2006

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 173

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adresser: <http://hem.fyristorg.com/aurelio>
www.fritenkaren.se

e-post-adress : lanciai@hem.utfors.se

WSN 1652-0122

Nya rön om finskhetens ursprung

Det intressantaste och det mest vederhäftiga argumentet för sina forskningsrön som Carl O. Nordling tar upp i sin strikt vetenskapligt hållna exposé över sina resultat av en livstids forskning i finskhetens ursprung är de etymologiska vidlyftigheterna i härledningen av ett otal finska ord till germanskt (svenskt) ursprung samt framför allt anförandet av alla de finska Ortsnamn i Finland som direkt anknyter till den gamla vikinga-asatron, såsom Tuorlahti, Tuorsniemi, Tuorila, Tuurala, Uotila, Uotinmäki Röylä, Röölä (av Fröja), och så vidare, som ju direkt bevisar att den skandinaviska asatron hade slagit sina rötter i Finland förrän kristendomen kom, vilken skandinavisk asatro ju bara hade kunnat komma från Skandinavien (Sverige) och inte från Estland, kontinenten eller Ryssland. Alla Nordlings forskningsrön pekar övertydligt på att Sveriges och Finlands folk är av samma stam och ursprung mer eller mindre, med respekt för de äldre ugriska folken samernas och esternas inblandning i det hela, – vilka språk som dessa svenskar och finnar i Finland under de senaste två tusen åren än har talat. Hans bok "*Finland – the Making of a Nation*" omistlig för den etnografiska forskningen i Finlands historia och väcker en del oavvisliga samvetsfrågor till bestående aktualitet – nödvändigheten att göra upp med mytbildningar och historieförfalskningar (typ Olof Rudbeck), den historiska sanningens oavvislighet och brännande vikt – det går inte att förneka den historiska sanning som varit, såsom till exempel turkarna försökt förneka sitt folk mord på armenierna i förra seklets början, då denna sanning ändå alltid förblir som den är med den ofrånkomliga stämpel den för alltid givit den efterföljande historiens gång; varför det alltid är så synnerligen väsentligt att ständigt fortsätta forska i vad den egentligen var och framhålla de ovedersägliga bevis som alltid finns för dess framfart, i vilken vår egen identitet har danats för att kunna bestå, överleva och föras vidare.

Som parentes till detta kan nämnas, att ett av de många problem som författaren tar upp är finnarnas svårighet att lära sig andra språk, då det finska språket har en så särpräglad specialiserad fonetik; alla mjuka konsonanter saknas utom V (medan i stället F helt inkonsekvent inte förekommer,) och det finns inga sje-ljud. Vad han inte tar upp är att alla andra europeiska folk (utom ester och samer) vilkas samtliga språk skryter med överdåd i alla de mjuka ljud finskan saknar, har lika svårt för att lära sig finska. Som fonetiskt mellanfenomen har vi då finlandssvenskan, som är klart påverkad av finskans övertydligt klara vokaler och artikulation medan språket likväl är svenska, och just denna svenska med finsk musikalitet är det främmande språk finnar har lättast för att lära sig – jämte italienska, som också besitter samma klara vokalitets och rena artikulation. Att fler och fler finnar då i stället för svenska väljer engelska som första främmande språk, som inte har någonting gemensamt alls med finsk fonetik och språkmelodi, beror väl på att engelskan är ett världsspråk medan svenskan inte är det. Att konsekvensen av detta i allt fler fall blir att svenskar och finnar bara kan tala med varandra på engelska är dock att beklaga och känns väldigt märkligt, då finnar och svenskar står så nära varandra som grannar som man kan komma, medan avståndet till England för båda är långt.

Finlandssvenskan har ofta framhållits som det enda nordiska språk som alla nordbor kan förstå (utom enspråkiga eller engelskspråkiga finnar), och Islands kvinnliga president Vigdis Finnbogadóttir föreslog på sin tid att hela Norden borde studera finlandssvenska för bättre internordisk kommunikation. Sant är att finlandssvenskan är lyckligt fri från alla de andra nordiska språkens handikapp, som den moderna rikssvenskans mumlande sluddrighet, danskans totala brist på artikulering och isländskans läspiga otydlighet, medan dock norskan (jämte dalmål och

norrländska) har något av samma vokala klarhet i artikulationen som finlandssvenskan. Ju bredare vokalitет, desto större språklig musikalitet, som är något alla språk borde eftersträva. Det är inte för intet som italienskan, det mest vokala språket av alla, blivit musikens modersmål, varför studier i detta språk torde vara alla andra språk till gagn och särskilt så gutturalt infekterade språk som fastlandsgermanskan, främst tyska, holländska och danska. Det mest vokala slaviska språket är ryskan, medan rekordet i vokalrikedom kanske ändå tas av ungerskan, ännu ett finskt-ugriskt språk som dock står lika fjärran från finska som persiska från svenska, som med sin oändliga accentrikedom nästan i princip har fyra olika vokaler för varje gängse europeisk vokal.

Kort sagt, man kan aldrig studera för många olika språk, då man med varje studie i främmande språk därmed måste få nya perspektiv och möjligheter att berika och odla det egna med.

Anna Politkovskajas död

"Var försiktig där med kulsprutegeväret,
ni kan ju lätt döda någon med det
och, vad värre är, få några till martyrer
som vi sedan aldrig mer blir av med
då allt de har sagt blir bara skarpare
och mer bittert hålls vid liv för att de dog för sin kritik,
ni galna huliganer, som gör fuskverk av ett ärligt livsverk,
en begåvad journalist som blev berömd för sitt civilkurage
och för sin djärvhet att högt orda om de mord
och allt det våld som våra myndigheter stod för,
och som därigenom kriminaliserade all vår regering;
och ni, klantiga torpeder,
går bara in och gör ett blodbad av en kändis
som var respekterad och beundrad av all världens samvetsfrihetskämpar
och en vacker kvinna dessutom och till och med en moder,
som de idiotiska grovhuggare ni är,
i stället för att enkelt tvinga henne utomlands,
oviktigt hur, om hon blott hade tystats och fåtts undan effektivt ur vägen,
såsom enligt den kinesiska metoden man drivs enkelt i exil
om man har fräckheten att våga förehålla kriminella myndigheter deras brott.
Vad ska vi säga? Ni har trampat i klaveret med er klumpighet,
nu håller alla oss ansvariga,
och vi kan inte ens försvara saken.
Allt vad jag kan säga är, ju mindre sagt, dess bättre."

– Vladimir Putin.

Politiska mord

En agent i London blir förgiftad
enligt gammalt KGB-recept med renaste radioaktivitet,
ett medel som blott supermakter kan begagna,
men det Ryssland, som var ensamt om att ha motiv till mordet,

blånekar naturligtvis, som Putin också gjorde,
när den tidigare journalisten
Anna Politkovskaja blev mördad
nerskjuten i hissen till sitt hem
på maffiavis med fem dödliga kulor,
vilket mord då också bara Ryssland
hade något alls motiv till.
Saken blir ej bättre av att Litvinenko,
den i London mördade agenten,
just var ute för att forska i det tidigare mordet
på den modiga envisa Anna Politkovskaja,
men Putin och politikerna resonerar så:
Vem har väl tid och råd och ork att bry sig?
Världen rasar ändå samman
genom katastrofer, aids, malaria och tuberkulos,
växthuseffekt och översvämningar,
så vad bryr vi oss om politiska små mord,
ett eller två, ett dussin eller två,
när de ju ändå måste glömmas och försvinna
i den globala vanliga katastrofala statistiken?

Självmondsbombaren

Tusen rupier i belöning
om du går till marknaden och släpper av en bomb
så att så många blir lemlästade som möjligt
garanterat säkert och kontant
om du blott överlever.
Tack, sa självmondsbombaren,
men jag vill ha betalt i förväg.
De från topp till två maskerade
med endast ögonvrårna knappt skönjbara
kunde se så mycket dock
att de utbytte sinsemellan menande en blick
och gav den frivillige kandidaten
allt i förskott, men dock på det villkoret:
HAN MÅSTE LYCKAS!
Och han lovade att göra fromt sitt allra bästa.
Och han var ej dummare än att han visste
mycket noga var hans arbetsgivare
och terrorister jämte deras chefer
hade sin central och var de skulle träffas nästa gång,
han skulle ju ha en rapport att leverera,
så dit gick han när det var det rätta ögonblicket,
släppte av en bomb som detonerade
som en väl kraftig brakare,
och där flög många anonyma väl maskerade
tvättäkta terrorister mer än högt i luften,
och då de var så ordentligt anonyma och maskerade

så fick man aldrig veta vilka eller hur många de var.
De ingick i den ungefärliga indefinita potten:
hittills blott sexhundrafemtio tusen offer
för ett krig emellan alla emot alla i Irak,
alltmedan bara en vill vara där och stanna kvar,
som råkar vara själva presidenten av Amerika.

Älgjakten

De var fyra läkare, en allmän, en psykiatriker, en kirurg och en patolog, som gick på älgjakt i skogen tillsammans. Något prasslade i buskarna, och den allmänpraktiserande gick fram, närmare och närmare, för att se om det var en älg. Närmare gick han, tills han var så nära, att älgen sprang bort och försvann.

"Varför sköt du inte?" frågade de andra.

"Jag måste ju vara säker först på att det verkligen var en älg. Det kunde jag bara bli genom att ta blodprov."

Psykiatern fick korn på vad som troligen var en älg, gick närmare och närmare och kom till slut så nära att även den älgen sprang bort.

"Varför sköt du inte?" frågade de andra.

"Jag kunde ju inte utsätta honom för behandling utan att först ställa honom några frågor. Hur kunde jag annars få veta om det verkligen var en älg?"

Kirurgen såg någonting röra sig i buskarna och sköt genast utan att tveka, varpå han sade till patologen: "Gå bort och se om det var en älg jag sköt."

Det har sagts, att läkaren vet allt men gör inget, psykiatern kan inget och gör ännu mindre, kirurgen vet ingenting men handlar direkt, och att patologen är bäst på att undersöka liken.

(Hört på en fest av en läkare.)

Ahasverus minnen, del 63 : Henrik IV av Navarra.

Det var med oro och ansvar jag följde med Henrik IV:s karriär, ty det var tidigt omöjligt att blunda för att han var den enda som kunde rädda Frankrike, vilket alla i Frankrike som över huvud taget hade något vett kvar i skallen klart måste inse när hela huset Valois föll som dominobrickor den ena efter den andra genom misstag, överdrifter och medfödd inkompetens. Den enda dugliga av dem alla var den förskräckliga Caterina de'Medici – ju mindre sagt om henne, desto bättre. Vare det nog sagt att hon var en från början ytterst olycklig kvinna som försökte gottgöra sig med att skaffa makt, vilket hon lyckades med till omätlig olycka för Frankrike. Hon hade ett finger med i alla politiska mord i Frankrike på den tiden hur skickligt hon än alltid lyckades dölja sig bakom andra, som fick ta ansvaret på sig. Hon var huvudansvarig för alla hugenottkrigen samt för Bartolomeinattens massakrer, som pågick därefter i månader. Hennes rekord som etablerad massmörderska skulle inte slås förrän under den franska revolutionen av Robespierre.

Endast en sak var hon bra på, och det var att föda barn. Hon var den bästa barnaföderska medicéerna någonsin har haft, och hon kunde vara den bästa av mödrar när hon ville det. Att alla hennes söner blev misslyckade berodde dels på degenererat påbrå från deras far och på hennes personlighets morbida inflytande. Den stackars Karl IX lät sig fullständigt styras av henne och blev aldrig mer än en feg och ömklig krake.

Henrik III lyckade sent omsider fatta något av sina äldre kungliga bröders öden och försökte ta avstånd från henne – mordet på den mäktige hertigen av Guise var helt på hans eget ansvar, och Caterina de'Medici visste inte ens om det. Alla hans bröder kunde begå vilka mord som helst under hennes beskydd och kom undan med dem därför, men när Henrik III lät mörda hertigen blev Caterinas stora bekymmer att han gjort det utan hennes hjälp, och det kanske verkligen blev hans undergång.

Men hon hade en dotter som var normal, och det var den vackra och livliga Marguerite, i folkmun känd som drottning Margot. Om alla hennes bröder var förbannade med perversitetens öde var hon tvärtom – hon var frisk i övermått. Hon levde bara för att få leva, och då kommer kärleken i första rummet. Ingen har någonsin kunnat räkna alla hennes älskare, men alla var i princip nöjda utom en – hennes man. Och den mannen var Henrik IV av Navarra.

Hans ställning var den prekäraste tänkbara. Han var protestant och ledare för hugenotterna och därtill en både klok och from sådan. Det var det värsta man kunde vara på den tiden, ty var man klok fick man alla galningar emot sig och måste massakreras, som amiral Coligny, och var man allvarligt from var man hugenott, alltså kättare.

Det var på den tiden då hänsynslösa kallhamrade mördare styrde Europa som Filip II i Spanien, påven i Rom och den mäktige hertigen Henrik av Guise i Frankrike, som i detta land ville etablera inkquisitionen för systematisk utrotning av alla oliktänkande enligt det spanska ofelbara mönstret. Efter Bartolomeinattens massakrer på en betydande del av Paris befolkning, där en stor del av offren utgjordes av katoliker som slaktades av misstag i den allmänna mördarhysterin, var Henrik av Navarra statsfånge – bara så kunde han räddas åt framtiden. Det ryktades om att den allsmäktiga Caterina även stod efter hans liv, men det tror jag inte. Hon upplevde aldrig honom som ett hot utan tvärtom som det enda exempel på välbehövt förnuft och själslig sundhet som fanns tillgängligt i familjen. Att hon i ett försök att förgifta honom i stället skulle ha lyckats förgifta sin son Karl IX är en teatralisk skröna av Alexandre Dumas som han inte fick från mig.

Det var faktiskt Caterina som bad mig hålla ett öga på Henrik av Navarra för hans egen skull och för framtidens skull. Jag avskydde henne och ville ha så litet som möjligt med henne att göra, och det respekterade hon. Bara i nödfall kallade hon på mig. Hon hade en gång fått kontakten med mig genom Michel de Nostradamus, och hon var besvärande angelägen om att alltid kunna behålla den.

Men det var långt senare som vi kom i närmare kontakt med varandra. Han kallade mig personligen till sig först när han redan blivit kung. Han sade till mig då:

"Vi har en sak gemensamt: vår avsky för Caterina de'Medici. Men det var hon som förde oss samman."

"Vet du vem jag är?"

"Nej, och jag vill inte veta det. Men jag vet att du är en klok och erfaren man. Därför har jag kallat dig för att be dig om råd. Bör jag bli katolik eller inte?"

"En svår fråga."

"Mitt livs svåraste. Men du om någon lär kunna avgöra de svåraste frågor."

Jag förstod hans dilemma fullkomligt, och jag förstod genast att jag måste vara fullkomligt öppen mot honom.

"Om du blir katolik betyder det att du förlorar dig själv och försakar allt vad du har levat för och trott på. Du sviker dina ideal. Du förlorar hela den protestantiska världen som dina vänner, och det är både England och Nederländerna och alla protestanter i Tyskland. Du säljer din själ, men därmed kan du köpa fred för Frankrike. Det blir slut

på det trettiofemåriga inbördeskriget, och du får samtidigt möjlighet att genomföra amiral Colignys program för samvetsfrihet i Frankrike.

Om du förblir hugenott kan du aldrig få fred i Frankrike. Du får behålla dig själv, dina vänner hemma och utomlands, och på lång sikt kan det betyda att Frankrike blir fritt som Nederländerna och England, men så länge du regerar kan du aldrig få fred med Frankrikes katoliker eller med hela den katolska världen."

Henrik böjde sitt huvud och eftersinnade vad jag hade sagt. Så log han och sade:

"Tack för din öppenhet. Lyckligtvis är det ingen brådska. Vi får tala om detta fler gånger. De svåraste världsavgörande besluten gör man klokast i att uppskjuta så länge som möjligt. Den har något att leva för som har något att uppskjuta."

Och han bjöd mig till en bankett den kvällen. I hans närhet satt då en rödlätt ung man med något melankoliskt över sig. Han drog till sig min uppmärksamhet, och jag frågade vem han var.

"En flykting från England," sade konungen. "Han har varit här förr och kan franska. Han var skådespelsförfattare och råkade ut för det ödet att bli angiven på falska grunder för falskmynteri. En av hans kolleger blev ihjältorterad av de engelska myndigheterna för mindre. Så vad gör då denne unge briljante dramatiker? Jo, han iscensätter sin egen död med dödscertifikat och ögonvittnen och allt. Officiellt har han omkommit i ett krogslagsmål och blivit begravd i en okänd massgrav, men liket ser du här livslevande. Nu kan han börja dramatisera på allvar. Men han kan aldrig mera skriva under sitt eget namn."

"Hur ska han då få sina pjäser spelade?"

"Det sköter hans agenter om i England. Hans närmaste vän är Sir Francis Walsinghams kusin."

Denne unge dramatiker intresserade mig mycket. Jag hade sett hans pjäs 'Doktor Faustus' och imponerats av dess fyrverkeri av snillrikhet. Han var liten och oansenlig, men hans blick rymde hela världen, och inte ens jag kunde då ana, vad hela världen sedermera ännu mindre kom att börja ana förrän drygt tre århundraden senare, att denne Christopher Marlowe skulle bli mera känd som William Shakespeare.

"Han behöver muntras upp," sade kungen, "så jag försöker lära honom ett och annat om livets bättre sidor." Kungen hade minsann att bjuda på. Han var ju en oförfärdig fruntimmerskarl själv och hade ingenting emot folk med antiheterosexuella läggningar heller utan förespråkade egentligen total samvetsfrihet både vad gällde religion och sexualmoral. Därmed var han tre århundraden före sin tid.

Jag var med när han övergick till katolicismen långt senare, när han knäböjde för kardinalen i Paris, när han avsvor sig alla kätterier och kardinalen högtidligt upptog honom som en sann anhängare av påvekyrkan, och jag tyckte det var patetiskt och vämjdes vid åsynen och betraktade honom nästan som förlorad.

Då yttrade sig en lång mager munk med brinnande ögon och rött skägg bredvid mig: "Hyckleri! Han bara hycklar! Det kommer han att få umgälla en dag."

En galen katolsk fanatiker. Jag kände honom som den galne munken Ravailiac. Även han skulle låta tala om sig.

Sålunda offrade sig Henrik IV för Frankrike. Med sitt kloka fredsarbete lade han grunden för det Frankrike som kardinal Richelieu sedan förde vidare och som förblev världens mäktigaste stat ända till Napoleons fall. Först då visade sig även Henrik IV:s offer av sig själv för en god sak ha varit förgäves, när Metternich och tsarerna tog över Europa.

(I nästa nummer: *Lawrence av Arabien.*)

Shakespearedebatten går vidare: del 84.

John Bede:

”Stratfordianerna måste acceptera den möjligheten att det inte fanns någon 'Shakespeare'-författare alls, att samlingen i *"The First Folio"* bara var en briljant redigering av alla de bästa elisabetanska dramerna vem som än skrev dem, att de kan ha skrivits av ett kollektiv författare inklusive Oxford, Derby, Bacon, Marlowe och till och med Lyly, Chapman och Heywood, och att 'Shakespeare' helt enkelt användes som symbol för deras kollektiva författarskap. Stratfordianer kan inte ignorera det faktum att Oxfords personlighet och personliga liv dominerar ett antal av dramerna, att Bacons *'Promus'* förräder hans intima kännedom om Shakespearedramerna förrän de var publicerade, och att Derby, Marlowe, Lyly, Chapman och Heywood hörde till det samma laget. De kan inte blunda för möjligheten att Will Stratman var en lätt man att ha att göra med utan belastningar inom politiken eller vid hovet och som därför utan svårighet kunde ta på sig exempelvis Oxfords och Marlowes produktioner, då ingen av dessa kunde framträda offentligt ens med sina namn; och att han säkert gjorde det med glädje eftersom han inte kunde skriva pjäser själv men gärna tjänade pengar på dem. Detta är bara en teori, men jag framlägger för er möjligheten att Will Shakspeare var en hederlig analfabet med en god näsa för pengar utan någon möjlighet att skriva någon litteratur själv eller att kunna veta något av allt det om adeln och hovet som Shakespearepjäserna är överfulla av, eller att ha någon av den geografiska expertiskunskap som pjäserna uppenbarar (som till exempel om vattenvägarna i norra Italien och Böhmens kuststräcka) eller att ha kunnat ha den intima lagkännedom som Shakespearepoeterna omfattar, såsom Bacon och Derby gjorde det. Jag framlägger för er att Shakespeare användes som ett bekvämt firmamärke, då hans namn var en perfekt symbol för det skakade spjut som ingick i Oxfords vapen, då denne var den dramatiska portalfiguren till det elisabetanska dramat. Vad vi vet om Oxfords pjäser från 1570- och 80-talet är tillräckligt för att dra den slutsatsen att de nästan alla utvecklades till Shakespearedramer. Den stratfordianska ullsacken med monumentena illustrerar övertydligt att Will Shakspeare från Stratford bluffade sig fram hela vägen och det framgångsrikt så att han nästan kom undan med det, då stratfordianer ännu idag låter sig luras av det. Ben Jonson kunde avslöja honom men gjorde det bara i omskrivningar, då Shakespearebluffen var en framgång för teatern som han (som så många andra) levde på.”

Bo Rasmus:

”Dina slutsatser tycks vara att Bacon var den slutliga samlaren och redigeraren av 'Shakespeare'-verken i samråd med Ben Jonson och kanske Derby, eftersom alla de andra var döda, i synnerhet WS sedan sju år, vilket inte hindrade WS-verken från att fortsätta bli skrivna och tillökade under dessa sju åren, liksom Oxfords verk fortsatte att bli skrivna efter dennes bortgång i juni 1604. Är det riktigt?”

John Bede:

”Ja, det kan vara riktigt.

Här är några utdrag från Ben Jonson's *"Every Man Out of his Humour"*:

"Puntarvolo: What? Has he (*Sogliardo*) purchased arms, then?

Carlo Buffone: Ay, and rare ones too: of as many colours, as e'er you saw any fool's coat in your life (...)

Sogliardo: By this parchment, gentlemen, I have been so toiled among the harrots (Heralds) yonder, you will not believe! They do speak in the strangest language, and give a man the hardest terms for his money, that ever you knew.

Carlo Buffone: But have you arms, have you arms?

Sogliardo: I'faith, I thank them, I can write myself gentleman now, here's my patent, it cost me thirty pound, by this breath. (£30 at that time was about £1500 today.)

Puntarvolo: A very fair coat, well charged, and full of armoury.

Sogliardo: ... (H)ow like you the crest, Sir?

Puntarvolo: I understand it not well, what is't?

Sogliardo: Marry, Sir, it is your boar without a head, rampant.

Puntarvolo: A boar without a head, that's very rare.

Carlo Buffone: Ay, and rampant too! I commend the herald's wit, he has deciphered him well; a swine without a head, without brain, wit, anything indeed, ramping to gentility. You can blazon the rest, signior, can you not?

Sogliardo: O, ay, I have it in writing here of purpose; it cost me two shillings the tricking.

Carlo Buffone: Let's hear, let's hear.

Puntarvolo (...) Let the word be, *Not without mustard*; your crest is very rare, Sir."

As everyone knows, a boar was in the arms of Oxford. Will Shakspeare's desired crest 1596 was '*Non sanz Droict*'. He had to pay for it, and William Dethick, who provided the arms after some years and bribes, was 1602 charged with heraldic corruption.

Add to this documentation Ben Jonson's "Poet-Ape":

"Poor Poet-Ape, who would be thought our chief _
whose works are even the frippery of wit, _
from brokage has become so bold a thief, _
as we, the robbed, leave rage and pity it. _
At first he made low shifts, would pick and glean, _
by the reversion of old plays; now grown _
to little wealth, and credit on the scene _
he takes up all, makes each man's wit his own; _
and told of this, he slights it. Tut, such crimes _
the sluggish, gaping auditor devours; _
he marks not whose it was first and aftertimes _
may judge it to be his, as well as ours. _
Fool! as if half-eyes will not know a fleece _
from locks of wool, or shreds from the whole piece."

I fri översättning:

"Stackars ap-poet, som trodde sig vår chef
vars verk är bara efterdyningar av kvickhet,
som från mäklarskap har blivit så förnäm som tjuv
att vi, de rövade, frångått vår vrede för att tycka synd om honom.
Först så smög han bara med sina manövrer
genom revision av gamla dramer, men när han blev rik

fick han krediter och tog då ut svängen här på scen
och började ta åt sig äran för vad vem än tänkte ut;
och när han åthutades för sin tjuvnad struntade han i det.
Sådant sväljer åhöraren och publiken i sin enfald utan vidare,
de tänker inte på var allting kom ifrån och accepterar
efteråt att det nog kunde vara hans likväl som andras.
Dårar! Som om halvblindhet ej kunde skilja gyllne skinn
från ullfragment och tottar från dess rätta helhet!"

Detta är Will Shakspeare på toppen av sin bana som teateragent, som köper upp rättigheterna till gamla pjäser ("*the reversion of old plays*") och senare stjälar andras pjäser för att sälja dem utan rätt ("*so bold a thief*"), en sorts hälare inom teatervärlden som utnyttjar andra för sina egna syften, särskilt sådana pjäsförfattare och deras pjäser som hade problem med myndigheterna, vilket alla pjäsförfattare hade. Han är en sorts teaterpantlånare som gör alla möjliga smarta affärer och tar en god procent på köpet med att sätta ihop bitar härifrån och därifrån till pjäser, ge ut korrupta och vulgariserade texter och tjuva andras verk, den idealiska teaterkapitalistskurken för exempelvis aristokrater med passionerat teaterintresse med känsliga hovförbindelser att gömma sig bakom och använda sig av. Alla William Shakespeares adelsmän, deras höga ädelmod, ädla känslor och gärningar och deras förädlade tänkesätt och förfinade sätt att resonera kunde inte ha uppfunnits av den opportunistiske affärsmannen från Stratford, som lämnade sin familj åt sig själva utan pengar och utan utbildning.

Dessutom publicerades denna dokumentation av "Poet-Apan" våren 1616 kort efter Will Shaksperes död. Sonetten kan kanske beskrivas som hans enda rätta epitafium – av just den samme Ben Jonson som sju år senare kom med sitt bidrag till "*The First Folio*" för att för sina medskådespelares skull med sitt namn garantera att den blev en ekonomisk framgång.

John Bede"

Jack Kerouacs huvudfråga

"Hur lyckades du bota din artrit? Jag lider själv av thromboflebit."

"Det är enkelt. Ställ dig bara på huvudet i tre minuter varje morgon eller kanske fem. Varje morgon, vare sig jag är i en floddal eller ombord på ett rullande tåg, tar jag en liten matta på golvet och ställer mig på huvudet och räknar till femhundra. Det borde väl bli ungefär tre minuter? Gör det varje dag, och din thromboflebit kommer att försvinna."

Rådet gives till Jack Kerouac av en judisk luffare och före detta marinsoldat från Paterson, New Jersey, i hans bok "*The Dharma Bums*" (1958), och Jack följer rådet med framgång – genom hela boken.

Att stå på huvudet är en gammal klassisk yogaställning, som måste ha som konsekvens bättre blodcirkulation framför allt i huvudet, så att detta blir effektivare. Resultatet kan jämföras med en dator som genom avbuggning, avlusning och viruseliminering blir snabbare. Jag har själv provat metoden, och faktum är att koordinationsförmågan blivit bättre. Det är svårast i början, men det lättaste sättet att ta sig upp på huvudet är att stå på knä på en stol c:a 3 dm från en vägg, sänka sig ned till golvet med huvudet på en matta och sedan höja benen mot väggen bakom ryggen. Där kan man sedan stå hur länge som helst. Eventuella smärtor i nacken kan regleras med justering av de stödjande händerna.

Jack Kerouac har på senare år allt oftare anförts som den huvudsakliga pionjären och frambringaren av hela hippie-rörelsen genom sin epokgörande bok "På drift" (1951, publicerad 1957) om en alternativ livsstil utan bindande egendom och ansvar och på ständig resa. Hans närmaste efterföljare blev Allen Ginsberg (med den epokgörande dikten "Howl" 1965) och Ken Kesey med "Gökboet" 1969, då Kerouac avled 47 år gammal efter att effektivt ha ägnat hela sitt liv åt att bränna sitt ljus i båda ändar. Han var även buddhist.

Många filmer

Liliana Cavanis Ripleyfilm med John Malkovich i huvudrollen är en av hennes bättre och intressantare filmer, samtidigt som John Malkovich får åter ett gyllene tillfälle att få visa hur han kan göra hur mycket som helst av en ytligt sett hur liten roll som helst. Patricia Highsmiths karaktär Tom Ripley är egentligen ingenting annat än bara en fullständigt skrupelfri fiffikus som aldrig låter samvetet fungera som skiljovägg mellan smartheten och möjligheterna, och därmed tillåter Patricia honom att figurera i hur många romaner som helst och gå hur långt som helst genom vilka brott som helst utan att någonsin åka fast. I denna film "*Ripley's Game*" utmanas Ripley av en konsthantverkare, vilken utmaning Ripley vänder till att manipulera och tvinga den döende konsthantverkaren (genom utpressning) till lejd mördare – en betänklig historia, minsann, som Patricia Highsmith ger ständigt mer betänkliga och obehagliga turer; men Liliana Cavani räddar storyn och tillställningen till att ändå låta John Malkovich få ge Ripleykatraktären intressanta mänskliga schatteringar. Därmed har denna film blivit den mest sevärda av Ripleyfilmerna, tillsammans med René Clements klassiska "Het sol" (med Alain Delon) och den moderna versionen av samma film med Gwyneth Paltrow, Matt Damon och den alltid suveräne Jude Law. Det är emellertid Dougray Scott, som spelar den döende konsthantverkaren, som gör den för filmens kvalitet avgörande och svåraste rollen – den familjeförsörjande rammakarens svåra och motvilliga förvandling till yrkesmördare.

En annan gammal slitstark nervpirrare är Robert Aldrichs "Vad hände med Baby Jane?" från 1962 med Joan Crawford versus Bette Davis i huvudrollerna som två gamla barnstjärne- respektive filmstjärnesystrar, båda fullkomligt fördärvade av Hollywood, som ägnar slutet av sina liv åt att plåga ihjäl varandra, Bette Davis med den äran som fullständigt dement och Joan Crawford med inte någon mindre ära trots vanäran att vara ensam skyldig till hela eländet – en makalös skådespelaruppvisning som gått till historien som enastående klassiker i sitt slag, virtuost gjord med suverän musik alltigenom förutom det härresande skickligt uppgjorda dramat.

Jean-Jacques Annauds stora Stalingradfilm "*Enemy at the Gates*" har orättvist sågats och lagts på nedersta hyllan av kritikerkåren och filmhistorien, som helt bortsett från filmens kvaliteter, främst de ytterst realistiska inledningsscenerna om Jude Laws ankomst till Stalingrad och hans invigning i de vanvettiga förhållandena där, som kan mätas med inledningsscenerna till "*Saving Private Ryan*" av Steven Spielberg om D-dagen; vidare de fantastiska skådespelarprestationerna, främst av Jude Law själv som krypskytten men även av hans tyska jämlike på andra sidan Ed Harris, som också alltid är bra och sevärd, samt Bob Hoskins som Chrusjtjev. Filmen är lång, men även dess halvdokumentära prägel är ett plus som kritikerna ignorerat, hur mycket i den som än är påhittat. Endast liggscenen hade filmen blivit bättre utan.

Däremot har Sofia Coppolas "*Lost in Translation*" övervärderats. Så bra är den inte. Den är långsam och släpig, man hinner tröttna på Scarlett Johansson med sitt

uttryckslösa ansikte många gånger om, och det är egentligen bara en enda scen som räddar och gör hela filmen, den scen i början som gett filmen dess titel. Det är Bill Murray som gör filmen, och visst är den bra och sevärd, men bara en gång. Det går en ny Sofia Coppola-film på stan nu som heter "Marie Antoinette". Den lär vara spekulativ och ha litet med den historiska drottningen att göra medan den koncentrerar sig på tonårsproblem, varför Fritänkaren ogärna offerar nästan 100 kronor på den.

Medan en lågmäld och anspråkslös komedi som den brittiska "*Love actually*" med Hugh Grant som brittisk premiärminister och ungt karl, hans syster Emma Thompson med sin träge make, dennes sekreterare med schizofren broder som alltid stör henne med sina anspråk på henne så att hon aldrig får något privatliv ens med världens vackraste karl fastän denne älskar henne, Colin Firth som bedragen äkta man och författare som försvinner på portugisiska äventyr i Frankrike och inte minst Bill Nighy som patetisk åldrad rockstjärna som ändå tror på comeback och gör vad som helst för att fixa den med idel magplask på vägen, utan tvekan skulle förtjäna fem stjärnor. Det är en underbar väv av enkla kärleksintriger som vävs samman och kulminerar på själva julafton i en charm och naturlig mänsklig positivitet utan like som ger denna film ett outslitligt underhållningsvärde i klass med de bästa och ljusaste komedier någonsin.

Till underhållningsgenren måste också räknas "Död mans kista", den andra piratfilmen med Johnny Depp som sjörövaren Jack Sparrow som inte är sämre än den första men bra mycket läbbigare, då effekterna här är mera härresande och överväldigande i sin äcklighet, när Den Flygande Holländaren gör entré med själve Davy Jones (namnet på dödsfallen med knotorna på den svarta sjörövarflaggan) som kapten, som jämte sin besättning under sina sekler i havets våld övergått till att bli mer havsdjur än människor. Davy Jones, som är ute efter att ragga och förslava själar, har hela havet till sitt förfogande med inte bara egna bläckfiskarmar utan även andras... En intressant rollprestation är Stellan Skarsgård som pappa till Orlando Bloom och kanske filmens intressantaste. Man saknar dock Geoffrey Rush från den första filmen, om han dock överraskar med att plötsligt dyka upp i slutet, vilket naturligtvis förebådar en obligatorisk fortsättning i en tredje del.

Som kontrast var det välkommet att få se den gamla klassiska svenska allmogefilmen "Driver dagg faller regn" från 1946 med Mai Zetterling och Alf Kjellin som bedårande huvudpersoner i ett drama som faktiskt mest handlar om musik, då huvudpersonen är en violin. Alf Kjellin är son till byns speleman, som gått under i en förbannelse, vilket delvis musiken orättvist får skulden för; men Alf tar upp felan på nytt och fortsätter att spela, och då går det som det går: han får sin vackra Mai Zetterling och får till och med tillbaka den fiol som den grymme kyrkoherden i ett anfall av intolerans slagit sönder för honom i den vidskepliga uppfattningen att musiken var en farlig magi, vilket den aldrig har varit, hur stor makt över människorna den än representerar. Filmens musik är över lag folkmusik för stråkar, och när någon av de båda spelmännen griper en fela och sätter i gång är det alltid en hel orkester som spelar, vilket inte alls är fel utan bara gör musiken och dess roll full rättvisa.

Men bäst var naturligtvis den äldsta filmen i sammanhanget, Mauritz Stillers virtuosa filmatisering av "Gösta Berlings saga" från 1924 med göteborgaren Lars Hanson som oemotståndligt för att inte säga gudomligt skön Gösta Berling och Greta Garbo i sin debut som den av hans damer som verkligen blir hans. Filmen är dramatiskt fullödlig och laddad alltigenom, Stiller var en gudabenådad Lagerlöftolkare, (han gjorde ju också "Herr Arnes penningar" och "Gunnar Hedes saga") och därtill en boren dramaturg, så han har verkligen lyckats göra Gösta Berlings dramatiskt svårhanterligt brokiga vävnad till ett hållbart väl strukturerat drama; medan filmens överraskning och gladaste ingrediens dock var Carl-Axel och Monica Dominiques suveräna

bakgrundsmusik på piano, så utsökt väl funnen och anpassad och framförd. Det är sällan man får uppleva så fint utmejslad filmmusik att den helt rätt förmedlade och tillvaratog varje stämning och känsla genom hela filmen – det är ju här dessutom oavbrutet musik alltigenom då ingen dialog talas eller stör den oförglömligt raffinerade musiken.

Verdi och Wagner

En scen.

gubben Här smyger jag som ett annat fän i nattens mörker, rädd för att bli igenkänd, rädd för att bli observerad och rädd för att komma fram. Så har jag hållit på nu i veckor. Min opera är färdig, men vågar jag nalkas mästaren? Jag måste. Jag har tvekat länge nog inför den heta gröten.

(ringer på porten. En piga öppnar.)

Är mästaren hemma?

pigan Han är upptagen.

gubben Det är jag också.

pigan Vem får jag hälsa ifrån?

gubben En kollega.

pigan Hur var namnet?

Wagner (inifrån) Vem är det?

pigan (inåt) En gubbe.

Wagner Kör bort honom.

pigan Men han är envis.

Wagner (kommer fram till dörren) Hur understår ni er att störa mig, er eländiga tiggare?

Verdi (tar av sig hatten och hälsar artigt) Ursäkta mig, men jag tyckte det var på tiden att vi fick träffas.

Wagner (förbluffad) Giuseppe Verdi!

Verdi Jag hade fräckheten att hoppas ni kunde ha ett ögonblick över för en kollega.

Wagner Naturligtvis. Stig in. *(släpper in honom. Väggarna öppnas och blottar Wagners sista hus i Venedig.)* Men vad gör ni i Venedig? Ni menar inte att ni kommit hit bara för att träffa mig?

Verdi Nej, det var en annan anledning som gav den anledningen.

Wagner Förklara er.

Verdi Det är så att jag vågat dedicera min kanske sista opera till er.

Wagner Ett operamanuskrift?

Verdi Ja. *(lämnar över en väldig mapp)*

Wagner (öppnar den, förundrad) "Kung Lear" av William Shakespeare. Ett svårt ämne. Ni har redan triumferat över mig med "Aida". Räcker inte det?

Verdi Jag tyckte det var på tiden vi kunde bli goda vänner.

Wagner Varför?

Verdi För att vi är kolleger och musiker.

Wagner Så ni kom hit för att få mitt tillstånd till er tillägnan av verket åt mig?

Verdi Ja.

Wagner Varför? För att imponera på mig?

Verdi Nej, för att försöka fatta er hand och vinna den i vänskap.

Wagner Min bästa maestro, jag måste tyvärr göra er besviken. Jag har aldrig gillat era operor. De är mest bara manègemusik för cirkushästar och slagdängor. Jag har ingen lust att fatta er hand. Jag har alltid föraktat er.

Verdi Maestro, avvisar ni vanlig mänsklig hövlighet?

Wagner Hövlighet? Kallar ni det hövlighet att försöka ställa er in hos mig bara för att förödmjuka mig? Det är ett reklamtrick av er för att få pressen att skriva om att jag accepterat er. Det kommer jag aldrig att göra.

Verdi Ingen vet att jag är här. Jag har rest hit inkognito.

Wagner Ännu värre. Då är ni en narr.

Verdi Jag trodde på någon godhet från er sida.

Wagner För övrigt har ni valt det eländigaste av alla ämnen. En galning som vrålar ut sitt vanvett inför mörkrets storm – sådant kan bara bli skrattretande som opera. Och ett sådant verk har ni velat befläcka mig med en tillägnan av? Det kan bara bli fiasko. Jag vägrar ge min tillåtelse till att mitt namn skulle befläckas av ett sådant verk, som bara kan göra fiasko.

pigan Herr Wagner, ni borde inte hetsa upp er.

Wagner (ryter) Håll käften! (*till Verdi, återbördar mappen*) Tag ert verk och gå. Jag vill aldrig höra talas om det.

Verdi Er vägran är inte artig.

Wagner Det skiter jag i! Ge er av innan jag kör ut er! Eller vill ni att jag kallar hit polisen? Jag kan klaga på att en luffare trakasserar mig.

Verdi (slår till reträtt) Ursäkta att jag störde. Ni skall slippa få höra talas om verket mer.

Wagner Det är ett omöjligt ämne! Ni kan bara göra fiasko!

pigan Hetsa inte upp er, maestro.

Wagner (ryter) Håll käften! (*till Verdi*) Och kom inte igen!

Verdi (tar på sig hatten och drar sig ut utan ett ord vidare)

Wagner Den djävulen har gjort mig upprörd! Fan också! Världens värsta eländestragedi! Och den ville han tillägna mig, den djäveln! Fan också! (*får en attack*)

pigan Maestro! Maestro! (*skyndar till*)

Wagner Kalla på en läkare! Fort!

pigan (skyndar ut efter Verdi) Min herre! Mästaren har fått ett anfall! Han kan dö!

Verdi (sakligt, vänder sig om mot henne) Han körde just ut mig med en önskan att slippa få se mig mera. Jag kan inte göra mera för honom än uppfylla hans uttryckliga önskan. Hälsa honom att operadedikationen till hans ära kommer att förstöras med hela operan.

pigan (vädjande) Min herre! Min herre!

Verdi Jag har aldrig varit här. Wagner var i sin fulla rätt att köra bort en påstridig luffare. (*går vidare och ut*)

pigan (efter honom, vädjande) Min herre! Min herre! (*faller ner på knä inför situationens hopplöshet*)

Man vet inte hur mycket som är sant i detta, om något alls är det. Vad man vet är, att Verdi i avsikt att dedicera den till Wagner arbetade på en opera "Kung Lear" som försvann utan ett spår. Franz Werfel ("Sången om Bernadette") har skrivit en roman om saken som heter just "Verdi". Vi har tidigare behandlat ämnet i Fritänkaren nr 71, "Verdis begravda opera".

Kalender, december 2006

- 2 Världens första biograf, *Pathé*, öppnade i Paris 1906.
- 5 José Carreras 60 år.
Otto Preminger 100 år, österrikiskt regissörsäss.
- 7 65 år sedan den japanska attacken mot Pearl Harbour.
- 12 Dionne Warwick 65 år.
- 15 90-årsminnet av slaget vid Verdun efter över 700,000 stupade soldater.
- 17 Tommy Steele 70 år.
- 28 Woodrow Wilson 150 år, hjärnan bakom Nationernas Förbund, senare FN.
- 30 Sir Carol Reed 100 år, en av 1900-talets främsta filmregissörer.
90 år sedan Rasputin blev mördad.
- 31 Sarah Miles 65 år.

Succéresan, del 6 : Bari

Då jag hade några timmar på mig i Patras återbesökte jag det gamla lilla vandrarhuset för att få mig en kopp kaffe före resan. Ännu låg det snöfläckar kvar uppe på Peloponnesos högsta bergskammar, men för övrigt triumferade våren för fullt. Fåglarna jublade överallt i buskarna. För första gången kunde jag ta av mig jackan och njuta i solskenet, och den gyllene muggen kaffe bidrog till njutningen.

Jag hade fått kontakt med Francesco i Bari, så för första gången sedan 1989 skulle jag ta färjan till Bari. Där skulle Francesco möta mig i hamnen.

Emellertid blev det samma provningar ombord på färjan igen som vid hitkomsten fast värre – en hel skola vilda småungdomar i den värsta åldern invaderade båten som en gräshoppsvärm och gjorde tillvaron osäker precis överallt – det var omöjligt att hitta någon lugn vrå ombord. Det var fullständigt kaotiskt, de klättrade på varandra överallt och fyllde hela den enorma båten med ett öronbedövande oväsen, som det var omöjligt att skydda sig emot. Det kunde helt enkelt inte bli värre. De var säkert 250, medan skolan från Torino som svärmat på båten ner bara hade varit 100 och som i jämförelse framstod som exemplariska mönsterbarn från Lugna Gatan. Här hade helvetet brutit löst.

Trots allt fick man någon sömn under natten, men vid ankomsten till Bari var det nästan omöjligt att komma ut ur skeppet då alla skulle ut på en gång. Det går ju inte med 250 stökiga skolungdomar samtidigt. Man fick vänta.

När man äntligen kom ut gällde det i denna trängsel bland dessa massor att någonstans finna Francesco. Jag fann honom genast. Ingen av oss hade väntat sig att det skulle vara så lätt att finna varandra.

Han hade bil med sig och sin hund med i bilen, varmed han körde mig direkt hem till sig. Han har en liten etta men allra högst upp i huset som är ett sjuvånings hyreshus, i lägenheten ingår balkong och terass, på vilken han under sommaren alltid sover utomhus, och den lilla lägenheten är vacker och väl disponerad. Vi gick sedan ut för att göra staden.

Den har vuxit enormt under de senaste decennierna. Enda gången jag förut varit i Bari var 1989, när jag härifrån första gången tog färjan över till Grekland. Det var då en liten färja för något hundratal personer om ens det. Nu är det mammutfärjor det handlar om med terminaler både i Brindisi, Ancona och Venedig utom i Bari, vars hamn växer oavbrutet. Anledningen till de massiva skolresorna från Italien till Grekland över färjorna är att föräldrar är rädda för incidenter i flygtrafiken.

Vi gick omkring i centrum och undersökte mina möjligheter att resa till Lucca som min nästa anhalt – det bästa alternativet visade sig vara ett nattåg via Bologna. Jag

hoppades mina vänner i Lucca skulle kunna acceptera att jag kom en dag för tidigt. Vi besökte de båda viktiga kyrkorna katedralen och San Nicola. Baris enda turisttrafik utgöres av pilgrimer, då den helige Nikolaus ben finns i San Nicola i Bari. Denne helige Nikolaus var alltså känd som biskop i Myra (i nuvarande Turkiet) och känd i hela västerlandet som Santa Claus (vår jultomte). Den första resa som den nya påven gjorde (Benedictus XVI Ratzinger) var till Bari för att besöka Santa Claus.

Bari har tre teatrar som är dess olycksbarn, ty ingen av dem fungerar. Den viktigaste brann ner för 13 år sedan och har aldrig kommit i gång med sin återuppbyggnad, (Teatro Massimo i Palermo, den tredje största operan i världen, fick vänta i 50 år på sin återinvigning efter att ha bombats under kriget,) den andra teatern har vikit sig genom dåliga fundament och måste byggas om, och den tredje är kommunal och fungerar men bara lördagar och söndagar. Stackars Bari lär få vänta länge ännu på ett funktionerande teaterliv.

Francesco och jag lärde känna varandra i Keylong för två år sedan, han och Silvia följde sedan med mig och Sergio med sin Silvia till Ladakh där vi hade några strålande veckor tillsammans, och sedan dess hade vi inte setts. Francescos Silvia väntade nu barn i Rom, jag fick inte träffa henne, hennes nedkomst var om en månad, men hon var i Rom för att kunna rösta vid valen i morgon, då hon hörde hemma där. De hade träffats första gången i Armenien, men det var under deras 80-miliga pilgrimsvandring till Santiago de Compostela i fjol som de lyckades skapa en tredje människa. De ville inte i förväg ta reda på av vilket kön.

Vi hade sedan en utmärkt lunch tillsammans på Francescos balkong med utsikt över hela staden och med Silvias moders *limoncello*, som var den bästa i världen. Det kunde inte bli bättre. Sedan började tortyren.

Francesco hade hyrt en sommarstuga för hela året, men denna sommarstuga var inte vilken sommarstuga som helst utan en 'Trullo', en arkitektonisk skapelse unik för zonen mellan Bari och Brindisi. Det är ett koniskt stenhus, ungefär som en murkla, som har den egenskapen att det hålls svalt hur het sommaren än blir. Francescos Silvia väntar barn i maj, och det är mest för barnets skull Francesco planerat detta svala sommarhus. Men även det svalaste tänkbara sommarhus kräver ett kylskåp. Det var ett sådant Francesco hade tänkt installera denna dag med min hjälp.

Till att börja med skulle kylskåpet bäras ner från åttonde våningen, då det inte fick plats i hissen. Då det var för stort även för bilen hade Francesco lånat en annan bil, som också den visade sig för liten. Till slut gick det in till hälften i en Fiat Panda, och det räckte för transporten. För att denna skulle kunna gå av stapeln utan incidenter krävdes det att någon klämde in sig bredvid kylskåpet i bakluckan och såg till att denna inte flög upp. Det fick bli jag, då Francesco måste köra. Det var bara 50 kilometer.

Kort sagt, det blev en god förberedelse för den Stilla Veckans passionsberättelser och -övningar, och i stället för ett kors fick jag bära ett kylskåp av samma dimensioner som en likkista. Vi startade halv 3 och blev klara halv 10 på kvällen.

Ändå måste dagen betecknas som en succé. Francesco bjöd frikostigt på lunch och middag, vin och *limoncello* och *amaro*, så bättre mutor kunde man inte falla för, och vi lyckades trots allt med nästan allt. Följande dag måste Francesco tillbringa hela dagen i Foggia, varför han måste köra ut mig före det. Jag fick ta tåget norrut och förbereda mina följande värdar i Lucca på att jag kunde anlända en dag för tidigt. Dagens bästa nyhet blev att de välkomnade mig lika hjärtligt ändå och passade på tillfället att samtidigt framföra orakelbudskapet, att Italien behövde en ny regering! Det var valdag denna kommande morgondags palmsöndag, så det var bäddat för kaos i hela Italien.

(I nästa nummer skildras valet från Luccas horisont.)

Dröjsmålsresan, del 15 : Lorella (3)

Det såg bara sämre ut hela tiden. Vädret blev ständigt mer hotfullt, åska hördes mullra på avstånd, och veckoslutet hotade med ihällande regn och troligen inställd vinprovning. Jag lyckades avsluta mitt sista medhavda arbete på resan, och nästan alla mina böcker var utlästa. Per e-mail fick jag besked om väntande plikter i Göteborg och främst nödvändigheten att betala årets hyra för Göteborgs Skrivarsällskaps monter i Bokmässan snarast möjligt. Kort sagt, allt gav mig myror i byxorna, men under omständigheterna var det svårt för att inte säga omöjligt att avsluta resan. Jag hoppades på besök av Rasmus, som arbetade i Milano, till Biella, och till helgen skulle Ida och Achille vara borta från Verona – jag kunde tidigast lämna Italien på måndag. Till allt detta kom då det totalt depressiva vädret, som bara kunde bidra till att göra min rastlöshet och otålighet olidlig.

Vi hade dock en underbar kväll på tre man hand, Gian Carlo, Ezio och jag, på en rustik trattoria där hovmästaren Massimo visste vad hans gäster skulle ha och bestämde själv deras meny. Vi pratade mest om gamla filmer apropå att Rod Steiger fyllde 80 och Julie Christie fyllde 65 denna dag. Efter den sagolika middagen med åsna som kötträtt blev det många grappa efter att vi druckt två flaskor på tre man hand. Vid Alperna dricks det mycket, vilket behövs, i synnerhet när det regnar, och norra Venetien kring Friuli hör till världens toppstatistik när det gäller alkoholkonsumtion tillsammans med Skottland och New South Wales i Australien.

Den andra kvällen började det regna på allvar, och det var omöjligt att gå ut med hunden utan att bli rotblöt trots paraply. Det var som att vara inregnad i Darjeeling, och väderleken lovade att det skulle bli värre. Den kvällen gick vi på bio och såg en uppbygglig film om folkmordet i Ruanda med nästan bara negrer i rollerna och Nick Nolte som bufflig FN-överste. Terry George hade lyckats göra en övertygande dokumentär av en spelfilm, den är skickligt gjord med fantastisk regi och effektivt tempo och framhåller, som nästan alla filmer om folkmord, de positiva insatser som faktiskt gjordes av enskilda individer.

Under tiden tilltog regnet. Den stora frågan var: skulle Rasmus komma? Han hade inte gett något bestämt besked, jag hade inte nått hans telefon, och vädret var så avskräckande att alla människor var nollställda. Min första tanke när jag vaknade denna ösregniga novembertrista dag var: "I det här vädret kommer han aldrig."

Lorella försov sig, och jag hade tänkt vänta med att försöka ringa Rasmus på nytt tills hon var vaken. I princip hade jag gett upp hoppet om att han skulle komma, när Lorella äntligen uppenbarade sig. Precis när jag tänkte lyfta telefonen ringde den. Det var Rasmus. Han satt på tåget och hade just lämnat Santhiá.

Lorella fick panik. Hon var ju bara i pyjamas med hela håret i fullständig oordning, och det tog en kvart för henne att bli klar. Sedan störtade vi ner för kullarna med bilen. Jag såg genast Rasmus vid stationen väntande utanför. Han hade redan stått där i regnet i tio minuter.

Vi hade sedan utomordentligt trevligt tillsammans på tre man hand i sex timmar. Mest talade vi italienska, men Rasmus och jag hade naturligtvis också mycket att utbyta på svenska, det av sina språk han får minst möjlighet att praktisera i Milano. Han arbetar som datorkonsult 8-9 timmar om dagen och delar bostad med två andra och har bara helgerna i princip att kunna göra vad han vill på. Han vann genast Lorellas hjärta, hon anmodade honom att stanna kvar över natten, han beslöt att fundera på saken men valde till slut ändå att återvända till Milano till kvällen, då han hade program där. Precis vid avskedet dök äntligen Gian Carlo upp, som också omedelbart fann honom sympatisk. Jag hade lyckats med förmedlingen av denna kontakt och hoppades

därigenom att Rasmus skulle få tillgång till och kunna utnyttja denna underbara oas vid Monte Rosas sluttningar som vid vackert väder var ett fullkomligt paradiset. Vädret började faktiskt klarna en aning när han for, så han kunde se någon skymt av snö på de närmaste bergen mot norr.

Därmed hade jag uppfyllt mina sista plikter för resan och kunde börja tänka på att återvända till mina plikter hemma. Dock måste jag ännu passera Verona och även besöka min mor och bror i Danmark före den svenska landkänningen, så resan var långt ifrån över.

(forts. i nästa nummer)

Jubileumsresan, del 10 : Lycklig återförening i Phudong.

Det regnade i Darjeeling när jag lämnade staden i ottan, det var en råkulen dag, och dimmorna svepte över vägen så att den inte syntes. Jag hade en inklämd plats längst bak och såg ingenting av utsikten, som inte var någon utsikt.

Halv tolv kom vi fram till Gangtok, där jag frågade om vägen till jeepstationen för trafik norrut mot Phudong, som hade flyttat igen, och det var lång väg dit att gå. På vägen träffade jag två amerikaner som tyckte att Gangtok var en tokig stad. Jag höll med dem, då jag känt Gangtok för tio år sedan och sett den totala drastiska förändringen från en utsökt idyllisk småstad till en hektisk metropol med lika mycket kaos som Darjeeling.

Jag fick snabbt en jeep norrut, och vi rullade ut i det varma mjukt böljande rikt grönskande men melankoliska landskapet. Halv ett var jag framme i Phudong. Mina gamla vänner, mitt värddpar på Hotel Northway, var inte hemma. Vädret var dystert, men det regnade åtminstone inte längre. I väntan på att mitt värddpar skulle komma till rätta och helst dyka upp tog jag en tallrik *momos* och installerade mig på mitt rum. Ett tyskt par satt i den avsides salongen, och jag slog mig ner hos dem. De var på väg norrut till Yumthang med privatchaufför och guide och specialtillstånd och såg inte fram emot att få ligga i tält i minusgrader. Om det var 20 grader kallt på morgonen kunde ju fingret gå av när man fotograferade. Jag skämtade med dem och hoppades de skulle överleva, men de förstod inte mina skämt. De gav sig snart iväg och försvann för gott ur mitt liv.

När mitt värddfolk aldrig infann sig gick jag iväg till klostret. Vädret var halvmulet och milt men inte hotande, så det var behagligt fastän det inte alls var något fotoväder. Klostret var som vanligt, en ny sevärighet varje gång, jag gick in i det, och där förekom bara en annan människa, en ung munk som städade. Alla dörrar var öppna. När han försvunnit provade jag dörren till det hemliga meditationsrummet och gick in. Där fick jag vara ensam och ostörd med alla de oerhörda svarta freskerna med sina obeskrivliga motiv av suggestiv och psykologisk mysticism. Normalt släpps ingen utomstående in i detta rum. Jag hade dock visats runt i det av en munk en gång förut för åtta år sedan.

När jag kom tillbaka hade mitt värddfolk kommit. De kände genast igen mig, och återseendet var mer än hjärtligt. De hade nu en tio månader gammal dotter som var hur söt som helst. Fadern bjöd mig på te, och vi hade en angenäm pratstund, medan modern var samma goda kvinna som förut. Hon är tibetanska och något av den vilda urkvinnan personifierad med sitt frappanta utseende med jordkvinnan och vildinnan kombinerade. Hon är en mycket god hustru, men hennes man Onghel är nu 46 och har fått börja med glasögon, precis som jag fick göra när jag fyllde 46.

En annan inhemsk gäst pratade med mig om Indien och hennes problem och om Nepal. Vi var helt överens om att Indien bara hade två stora problem: överbefolkningen och miljöförstöringen. Om Indien kunde lösa dessa problem eller åtminstone bara miljöförstöringen skulle det vara första steget på rätt väg som sedan bara skulle leda framåt. Emellertid bromsas denna möjlighet av den fatala korrruptionen, som naturligtvis (som i alla länder) sitter i byråkratin som en allting förtrögande kräftsjukdom. Han avrädde mig definitivt från att fara till Nepal och rädde mig i stället att återvända till Himachal och Dharamsala.

Vi pratade också om de religiösa problemen och motsättningarna mellan hinduism, buddhism och islam, som jag dock betecknade som ett mindre problem. Emellertid kan detta problem inte helt ignoreras.

Fastän buddhismen och hinduismen i princip verkar vara samma religion och den förra kommer av den senare råder det vissa skillnader. Angelica berättade om en frontalkrock hon varit med om på vägen ner från Gangotri. Chauffören hade gasat på alldeles förskräckligt och inte ens tutat inför en krök när en annan jeep dök upp i motsatt riktning, och det blev en praktfull frontalkrock. Fastän båda satte in skrikande bromsar ögonblickligen blev skadorna omfattande. Alla de andra passagerarna i Angelicas jeep var hinduer, och en kvinna slog sönder ansiktet så att hon blödde ymnigt, skrek i högan sky av smärta och sannolikt hade slagit ut en del tänder. Likväl brydde sig ingen om henne. Chauffören brydde sig bara om skadorna på sin jeep och krävde att Angelica skulle betala hela biljettkostnaden fastän resan havererat. Ingen hade något människovärde i denna olycka. Bara pengarna och jeepen var av intresse. Den skadade kvinnans smärta och skador fick hon vara helt ensam om.

Detta är tyvärr ett utmärkande drag för hinduismen. Där saknas empati, medmänsklighet och människovärde. Till och med islam kommenderar medmänsklighet, medan empatin och människovärdet bara har utvecklats i buddhismen, kristendomen och humanismen. Hade denna olycka inträffat i Sikkim, som är buddhistiskt, hade alla struntat i jeepen och samlats enhälligt kring den skadade kvinnan. När en man i min jeep till Phudong slog i huvudet i en krok i väggen i en kurva visade alla de 14 medpassagerarna omsorg om hans återställning. Det skulle vara samma sak i Sverige. Offer ägnas den primära uppmärksamheten medan de materiella skadorna är sekundära.

Är det då så konstigt att jag skyr det hinduiska slättlandet och vänder den hinduiska religionen med all sin absurda stenåldersvidskepelse, där gudastatyer serveras mat i templen som rättorna göder sig feta på, ryggen med förakt och helst ensidigt ägnar mig åt den buddhistiska kulturen uppe i bergen, där jag alltid bara mött vänlighet och värme?

På kvällen bjöd mig Onghel på middag som vi intog på tu man hand. Han hade tillrett den själv, det var en risotto med blandade ingredienser av grönsaker och kött av både kyckling och får, och det var faktiskt den godaste middagen jag intagit i Indien på denna resa hittills. Vi pratade mest om mat, och han var en mycket god vän av det kinesiska köket och av kineser, fastän han var buddhist. Vi var helt överens om, att lika litet som alla kineser var onda var alla tibetaner goda. Han gav mig rätt i att de dåliga kineserna troligen bara var de som tjänade regeringen. Jag rådfrågade även honom om Nepal, och han menade att det inte var några som helst problem, om man bara kunde stå ut med oändliga förseningar, plötsliga oförutsedda strejker, och annat oförutsägbart strul som bomber och bakhåll. Det var bara till att åka, om man ville ha roligt.

(I nästa nummer: *Från idyllen i Phudong till festen i Pelling.*)

Lycklig resa med komplikationer, del 12: Sex jakar vid Bong Bong La.

Det förelåg vissa vanskligheter med passet Bong Bong La. Ingen visste hur högt det var, min utförliga *trekking*bok hade inga upplysningar om det, och man kunde gå fel. På kartan var det utmärkt med ett x mitt i ingenstans – inga vägar, inga byar. Man kunde gå fel på så sätt att man hamnade i byn Kalza, då var man alldeles åt helvete fel, och man kunde komma på en lång omväg varvid man åtminstone skulle komma rätt till slut fram till Khaltse. På kartan såg passet lätt och nära ut och skulle innebära en genväg till Khaltse snarare än en omväg, om man gick rätt.

För säkerhets skull startade jag tidigt. Redan före sju bad jag mitt underbara värdfolk farväl, och de sade till och med att de skulle vänta på mig nästa år. Värdet var idealiskt och ännu inte alltför varmt, och snart var jag förbi Tea.

Bortom Tea låg ett nunnekloster som vägen förde mig till, men ingen av nunnorna visste någonting om Bong Bong La eller om någonting över huvud taget, verkade det, så jag bara passerade förbi.

Vid det yttersta huset i dalen fann jag några karlar, och en av dem åtog sig att visa mig vägen. Denna vägvisare var guld värd, ty utan honom hade jag säkert tappat bort mig eller gått ner mig i de ystra strömmar som flödade där och förstörde alla vägar. Han lämnade mig vid ett vägskäl där han skulle vidare i den andra riktningen medan han bad mig fortsätta i den första. Det såg enkelt och klart ut, så det var bara att gå på.

Emellertid visade sig detta pass vara betydligt högre och svårare än något av de föregående, och knappt hade man passerat ett krön så visade sig ett annat ligga högre och längre bort. Det var bara att gå på, mer och mer stapplande hela tiden och med ständigt tätare vilopausar. Det var enda sättet med min alldeles för tunga och plågsamma ryggsäck.

När jag äntligen nådde det högsta passet efter 2 1/2 timme, precis som min värd hade förutsagt, möttes jag där av en häpnadsväckande mottagningsceremoni bestående av sex högtidliga jakar, som uppmärksamt reste sig upp nästan som i givakt inför min ankomst, varvid fyra av dem samtidigt avfyra fyra vattenfall av strömmar av urin under iakttagandet av fullkomliga pokeransikten. Det var en tablå som överträffade engelskans entré uppifrån vid Lago La. Denna engelska fick jag aldrig se igen nere i Thingmosgang, och lär väl heller aldrig mera få se dessa sex oförglömliga och prisvärda jakar.

Nedfarten inleddes naturligtvis utan svårighet och avnjöts tacknämligen, tills det mer och mer visade sig att den inte var beredd att någonsin ta slut. Just när jag höll på att försvinna ner i en klyfta utan ände mötte jag en människa, en ensam ladakhisk tant som tydligt var ute för att se efter eventuell boskap, som strängt kommenderade mig att byta kurs, varpå jag plötsligt fann mig ankommen till en by. Där började problemen.

Vägen från byn vidare till Khaltse hade nämligen fått alla sina broar förstörda, alla, utan ett enda undantag. Därmed var denna by utan namn helt isolerad från stora världen, och det var en mardröm att försöka ta sig därifrån utan vägar och ständigt nödsakad att ta sig över den infernaliska forsen. När jag till slut äntligen fann en väg visade den sig snart vara fullkomligt tillintetgjord av ras från ovan: väldiga stenblock hade kommit rasande ner och antingen förstört vägen eller blockerat den fullkomligt. Endast gående kunde man med nöd ta sig förbi.

När jag äntligen nådde Khaltse efter en promenad som jag aldrig skulle göra om ens för pengar var det redan middag – promenaden hade tagit drygt fem timmar, och inga bussar gick mera till Lamayuru. Där satt ett sällskap på 10 engelska personer vid ett lunchcafé som färdades i tre jeepar. Jag frågade dem om de kunde ta mig med. De hade plats, men jag måste fråga föraren. Denne sade nej av rena formalitetsskäl – en extra

passagerare kunde äventyra försäkringen om något skulle hända. Det var bara 25 kilometer till Lamayuru. Jag lämnade dem rasande. Formaliteter är alltid omänskliga.

Jag vandrade vidare längs asfaltvägen genom öknen under den brännande solen till checkpointen men fann den icke. I stället fann jag ett café, där jag frågade var checkposten för utlänningar fanns. Jag hade passerat den. Jag vägrade gå tillbaka igen. Där satt några typiska ladakhiska truckförare, som skulle vidare upp mot Lamayuru. Jag frågade dem om jag fick följa med, och de sade genast ja. Inga problem. Även de struntade i checkposten.

Genom dessa ödets intrikata och ständigt omväxlande turer kom jag fram till Lamayuru precis klockan 2, som jag beräknat. Min värdinna var borta i Leh under självständighetsfirandet men skulle återkomma imorgon. Jag intog mitt gamla rum, hade en välgörande och välbehövligt rengörande kalldusch och intog sedan en enkel frukost med en kanna te och omelett. När jag då studerade dagens irrfärder kom jag snart fram till, att jag hade gått fullkomligt fel över Bong Bong La. Jag hade råkat in på just ett av de sidospår som jag inte fick råka in på, varvid *trekken* blivit två timmar och tio kilometer längre än nödvändigt. Jag hade visserligen fått se ett högre pass än de föregående, men jag lovade mig själv att aldrig mer försöka forcera ett pass som jag inte hade säker karta eller handbok till.

(I nästa nummer: *Johannes föreläsning.*)

Regnflykten, del 22 : Sanningens ögonblick – det förfärliga dödspasset än en gång

Det gällde att stiga upp klockan 3 i nattmörkret och knalla iväg till busstationen med allt sitt bagage. Det värsta var vädret. Sista dagen i Leh hade det regnat hela dagen igen, vilket fyllt oss med oro och onda farhågor. Ingen visste om vägen till Manali verkligen var öppen. Men efter mycket snubblande genom natten ankom jag åtminstone till busshållplatsen.

Vi var fjorton västerlänningar ombord, och bussen var fullbokad. Själv fick jag platsen ovanför bakhjulet, den sämsta och obekvärmaste tänkbara. Men mina tretton medutlänningar var alla synnerligen intressanta: tre kroatiska unga män, ett ungt par från Estland, en fransyska, en tyska, en engelsman, ett ungt och besvärligt israeliskt par, en fantastisk korean, två underbara ungerska flickor, som kände igen mig från Diskit, och en mogen dam av imponerande statur och okänd nationalitet, som inte kommunicerade. Bäst vän blev jag med engelsmannen, en Londonbo som skulle stanna 10 månader i Indien och avverkat fem, ungerskorna och det estländska paret.

Fram till Pang gick allting bra, men sedan hopades molnen. Av allt otrevligt man kan vara med om måste oväder i Himalaya höra till det värsta. Snart var vi kringrända av tjocka och iskallt slagregn, och det blev värre för varje pass. Ändå lyckades vi hålla en ganska god tidtabell och nådde Sarchu (mer än halvvägs) redan vid tvåtiden efter tio timmar. Då återstod bara tio mil till Keylong och ett pass.

Det var under denna sista etapp som allting hände. Först fick vi punktering, sedan tog bensinen slut, och därefter blev det motorstopp precis efter det sista passet när vädret var som värst – man såg ingenting, regnet gisslade, det var bitande iskallt, och ingen kunde ens gå på toaletten. Till slut lyckades vi få i gång bussen igen genom att alla unga män i bussen mobiliserades till att skjuta på den. De tre kroaterna var bäst. Vi fick i gång bussen och körde snabbt ifrån alla skuffarna, som fick ett extra arbete på köpet i att springa i kapp oss. Vi fick motorstopp igen en timme senare, men då var det bara nedförsbacke, vädret var bättre, och faran var över.

Det underbara Lahaul överraskade med att vara torrt. Hela vägen hade vi haft otäcka regnstormar och bussen kört mer genom vatten än på torra land, men i Lahaul var vägarna torra. Vi nådde Keylong halv 8 efter 15 1/2 timmar, en anmärkningsvärd rekordtid med tanke på alla problemen på vägen.

Halvvägs hade vi träffat vår kamratbuss på väg till Leh, och naturligtvis stod bussarna stilla mitt emot varandra en god stund, då alla Leh-resenärerna ville veta hur det var i Ladakh och då vi ville veta om vägen var öppen till Manali. En österrikare berättade att Rohtang varit öppet men att det nu uppstått problem igen genom det nya förfärliga regnandet.

Men vi kom välbehållna fram till Keylong, där vi hade en säker hamn för natten, och jag fick samma rum som jag haft för två veckor sedan med Silvia och Sergio. Dessa var nu, fick man förmoda och hoppas, välbehållna framme i Manali. De skulle ta in på hotell Grönland igen, där vi sett fram emot att få träffas igen till lunchen på torsdag, om allting gick som det skulle. Det återstod att se.

Men det var underbart att vara i Keylong igen, att få andas normal luft igen på lägre nivåer, att få ligga i en riktig säng och få sig en ordentlig middag med ris och linser. För tillfället kunde man inte må bättre, och det lovade gott för morgondagen.

Dagens kanske viktigaste moment var ankomsten ner mot Lahaul efter det sista passet Baralacha La och dess prövningar med punktering och motorstopp. Plötsligt märktes en väderförändring, vägarna var torra, men det underbaraste av allt var att solen plötsligt kom strålände fram och skänkte oss en fullständig regnbåge som en bro över hela dalen. Det var mer än praktfullt. Det var överväldigande i sin himmelska skönhet och kanske resans vackraste moment. Den var bakom oss uppåt bergen, men serpentinvägarna gjorde att vi ändå till fullo kunde njuta av den även framför oss. Ett bättre tecken hade vi inte kunnat få.

Keylong erbjöd en fullkomlig vila då resan inte skulle fortsättas förrän klockan 6.30 nästa morgon. Efter fullödigg middag var det bara att krypa i säng halv 10 och sova så gott man kunde, men det var inte lätt att slappna av. Redan 1.40 var man klarvaken igen, och mycket mera sömn blev det sedan inte den natten.

När vi satte oss på nytt i bussen hade hälften droppat av. Om de valt att stanna i Keylong, satsa på Spiti eller bara försovit sig var en öppen fråga. Den glada fransyskan, det glada estländska paret, det bökiga israeliska paret och den tillknäppta kvinnan av okänd nationalitet saknades, så det var bara de tre kroaterna, de två fortfarande lika underbara ungerskorna, engelsmannen, tyskan, koreanen och jag kvar. Vi gjorde det bästa av saken.

Morgonen var kanske den vackraste på hela resan. Lahaul är som ett romantiskt drömlandskap av en sådan art att bara fantasibetonade idealister skulle kunna drömma fram det, men ändå är det verkligt med sina djupa gröna dalar och spetsiga snökrönte tinnar, som nu glänste och skimrade av den färskaste snö. Det kunde helt enkelt inte bli vackrare. Naturligtvis hade jag just då kameran djupt begravnen i bagaget under en fullsatt bänk – den kunde just inte bli mera otillgänglig. Man hade ju räknat med regn som vanligt...

Vi nådde Kokhsar klockan 10, och där stod vi nu än en gång inför det fruktansvärda Rohtang, "Likpasset". Den norra sidan med dess uppstigning på tusen meter erbjöd inga problem, men ingen visste hur det såg ut på andra sidan med dess nedstigning på 2000 meter.

Dock såg det ganska bra ut. Det vackra vädret såg ut att hålla. Vi kom över passet och ner till Mahri. Vi kunde se de fruktansvärda skadorna som de rasande regnskurarna hade åsamkat passet, där hela sidor av terrängen var som upprivna öppna sår i landskapet som sträckte sig hundratals meter lodrätt. Några deformationer

truckvrak som halkat av vägen låg också tilltrasslade till oigenkännlighet i terrängen. Precis vid trädgränsen nedanför Mahri började problemen.

På två ställen arbetades det frenetiskt med att laga vägen i skick. Reparationsarbetena gick ut på att pussla ihop vägen med grova stenar, som först måste krossas till mindre. De två ställena erbjöd annars bottenlösa mudderpölar, där varje fordon ovillkorligen måste fastna eller kana av vägen i brist på fast mark. Problemet var alltså inte nya vägras utan bara mudderpölar, som vägen förvandlats till. Det var detta österrikaren hade varnat mig för. Vägen var alltså öppen men riskabel, och vid varje reparationsarbete måste man vänta minst en timme. Detta var förödande för de uttröttade resenärerna från Leh, som redan suttit 20 timmar i en obekvämlig och trång buss på hårda sitsar.

Men vi kom fram klockan ett på dagen, och det var huvudsaken. Min vän och värd från Grönland fanns på stationen och anropade mig genast. Det var ett kärt återseende. Vi gick genast till Grönland, tyvärr fick jag ingen av mina medpassagerare med mig, de hade redan andra hotell eller skulle omedelbart vidare till Delhi (!, kroaterna, tyskan och kanske ungerskorna,) och det värsta av allt: Silvia och Sergio fanns inte där. Man kan föreställa sig deras skräckfärd i jeep hela den förfärliga regniga dagen över alla de fyra passen med Rohtang som final i mörkret, där de troligen fastnat i mudderpölar... och kanske fått skjuta på bilen i leran och kommit fram sent på kvällen fullständigt utslagna. Naturligtvis hade de troligen tagit in på första bästa hotell som bara låg så nära stationen som möjligt, då de naturligtvis inte kunnat hitta Grönland i mörkret, dit det bara gick stigar.

Vägproblemen var ingalunda över. Det hände olyckor varje dag. Min värd berättade, att en buss kört av vägen mellan Kullu och Manali och försvunnit i den vilda floden Beas med 52 passagerare. Bara 7 hade kunnat räddas.

Floden Beas, som börjar vid Rohtangpasset, var den flod som Alexander den Store för 2326 år sedan gjorde halt och vände vid under sitt fälttåg till Indien. Från Manali rinner floden via Mandi mot Dharamsala. Den skulle alltså bli min följeslagare de närmaste dagarna, och fastän det nu var vackert väder var den fortfarande rasande.

(I nästa nummer: *Avsked i Manali.*)

Konferensresan, del 3 : Soluppgång vid Rohtang.

Det blev naturligtvis ingen sömn alls den natten, fastän man gick och lade sig redan klockan 10. Även de båda ryssarna från Arkangelsk på mitt hotell drog sig denna kväll tidigt tillbaka i stället för att hålla hela hotellet vaket med sitt prat långt in på natten under oupphörligt kedjerökande. Det blev ungefär två timmars sömn tills det inte blev något mer, så det var lika bra att satsa på morgonens allra första buss över det förfärliga Rohtangpasset klockan 4.

Till min gränslösa lättnad regnade det inte. När jag fann bussen var den redan nästan fylld, men jag fick plats bredvid en ung far med en liten dotter sovande i knät. Så började färden, den mest kritiska etappen under kanske hela resan, klivet över Rohtangpasset ("Lik-passet") 2000 meter rakt upp från Manali och 1000 meter ner på andra sidan.

Att jag valt den allra tidigaste bussen visade sig lyckosamt. Därmed kom vi upp på passet i gryningen precis i soluppgången. Upplevelsen blev som av en frälsning. Det var första gången som jag fått se solen klar sedan jag landat i Delhi. Rohtangpasset är en så definitiv molndelare, att fastän det regnat nästan oupphörligt i Manali möttes jag av

strålände sol på andra sidan passet. Det var som ett övertydligt tecken på att hela resan var räddad.

Därefter kunde man slappna av. Jag var ensam utlänning på bussen, passkontrollen i Kokhsar gick därför rekordsnabbt, och redan klockan 10 nådde vi Keylong i fullständigt överväldigande vackert solskensväder. Kontrasten mot Manali hade inte kunnat vara mera extrem.

Jag träffade genast mina gamla vänner, bröderna som förestod "Tashi-Delek", och fick resans väl billigaste säng för natten. Jag mötte en engelsman som just kommit ner från Leh, där det varit för stökigt med för mycket turister och stekande sol, men han hade haft underbara dagar i Alchi. Han reste av erfarenhet alltid ensam, då de tre gånger han haft olika flickvänner med sig hade varit rena katastrofen varje gång. Han rådde mig att aldrig ta någon med. Jag kunde berätta detta för min flickvän. Det kunde lyckas, men i de flesta fall hade han bitter erfarenhet av att det bara måste gå åt helvete.

Jag hann med ett litet besök i det övre klostret Shushol före lunch men var efteråt så trött (efter den sömlösa natten) att jag måste slockna i sängen och låg där utslagen i två timmar. Jag var helt otränad som bergsspringare på över 3500 meter och hade mycket bly kvar i benen att vandra bort.

Som om detta inte var nog företog jag mig på eftermiddagen att bege mig ner i dalen till andra sidan för att besöka det berömda anrika Kardongklostret och dessutom bege mig någon kilometer därifrån. Naturligtvis tappade jag bort mig fullständigt i buskarna och snårskogen av taggbuskar och taggiga träd på vägen från byn till klostret, så hela eftermiddagen blev bara en enda stor överansträngning, och jag kom tillbaka fullständigt medtagen. Dock lyckades jag fixa min biljett till Leh, men det blev ganska långt bak i bussen om dock vid ett eftertraktat fönster.

Som rumskamrat hade jag en liten japan, som berest Indien regelbundet på motorcykel sedan 20 år. Han hade vänner i Malana och var mycket för att röka och dricka. Till middagen hamnade två israeler vid vårt bord, och allt de talade om var allt vad de rökte. I ett obehäkat ögonblick stälpte japanen ut sitt nyligen fyllda glas med *chang*, varpå den karakteristiska stinkande syrliga doften av denna försåtliga alkoholdryck spred sig rinnande längs golvet över hela restaurangen. Japanen beställde ett nytt glas.

Det gällde att vakna i tid följande morgon till bussens avgång klockan 5, och klockan 4.40 måste man vara där. Naturligtvis fungerade inte min ficklampa, och det gick inte att ladda upp den där, men en tibetan som skulle till Manali och sov i samma sovsal som jag var mycket hjälpsam. Han lovade väcka mig i mycket god tid.

Det visade sig att han var en snarkare av Guds nåde. Jag har aldrig hört så gedigna timmerstockar dragas med ett sådant djup och en sådan bredd. Det var rena sågverket och rena basunmotorsågen. Naturligtvis kunde ingen sova med ett sådant sågverk i samma rum. Lyckligtvis hade jag öronproppar.

Men han hade tydligen föresatt sig som sin stora ambition att väcka mig i tid. Han väckte mig redan klockan 3 (en och en halv timme för tidigt) och sedan på nytt varje kvart, orolig för att jag skulle missa min buss eller inte gå upp. Samtidigt rumsterade ett gäng koreaner i rummet bredvid med gnisslande dörrar och flammande ficklampor som tändes och släcktes och gick i ett. Någon sömn blev det inte den natten heller.

Denna cirkus hade dock den fördelen med sig att man kom i tid till bussen. Allt annat var omöjligt. Den satte iväg punktligt klockan 5, men jag hade otur att få min fönsterplats stulen av en amper tibetanska som var helt omöjlig att ha att göra med. Här hade man rest hela vägen från Skandinavien för att få njuta av vackra vilda landskap, och så får man sin fönsterplats stulen av en dum bondmora, som vägrade släppa den ifrån sig. Det blev ingen fotografering av under denna hisnande ökenresa.

Men det märkvärdiga inträffade, att mitt ute i öknen började det regna. Jag hade aldrig varit med om maken. Världens sterilaste ökenslättilandskap förvandlades till en dypöl, och vi körde fast i den. Vi fick alla lämna bussen och hjälpas åt med att dra loss den ur dypölen. Lyckligtvis var majoriteten israeler och starka unga män, så vi klarade denna ovanliga ökenkris. Jag konstaterade att öknarna i Ladakh definitivt håller på att bli grönare för varje år.

Två andra passagerare var från Hamburg och i min ålder. De hade strandat i ett försök att trekka genom Zanskar. Höjdsjukan hade blivit dem för svår, och när den ena drabbats av totalt magstopp var det bara att vända tillbaka. De var mycket trevliga, och jag försökte få dem med mig till mitt hem i Leh, men de ville gå sina egna vägar.

Mycket försenad av oväder och långtradarköer vid de höga passen kom vi fram klockan 9 till Leh efter 16 timmars färd från Keylong. Alla var helt slut, och för första gången ankom jag till Leh och Ladakh i regn. Dessutom åskade och blixtrade det. Jag var tacksam för blixterna, som upplyste vägen för mig i mörkret, men icke desto mindre ramlade jag ner i ett kloakdike och slog upp ett knä och ett smalben. Lyckligtvis klarade sig byxorna. Halv tio kom jag fram mörbultad, sårad, haltande och med sprängande huvudvärk till mitt hem Lung Snon och blev i vanlig ordning överväldigande väl emottagen av mitt värdfolk med katasjal och allt. Alla strapatserna hade lönat sig, fastän jag flera gånger tänkt, att det här troligen skulle bli min sista Ladakhresa. Sådana beslut kunde jag nu lugnt hänskjuta till framtiden.

(I nästa nummer: *Konferensen i Leh.*)

Incidenten vid Cho Oyo den 30 september (forts.)

Den grupp flyktingar från Tibet, som en kinesisk gränspatrull godtyckligt ägnade sig åt att skjuta ner, hade redan under 17 dagar vadat genom djup snö över isfält och klippor, utan sömn och utan mat och var helt färdiga av trötthet i sin ansträngning att komma ifrån den kinesiska ockupationen av deras hemland. Flera tusen tibetaner gör den dödsvandringen varje år hellre än att stanna kvar.

En av flyktingarna var Thubten Tsering, en buddhistmunk, som efteråt i Delhi kunde ge sin version av dramat inför journalister i Delhi. "Det förekom ingen varning. Vi kunde höra kulorna vissla förbi oss. Allt vi kunde göra var att skingras och springa för livet." De var 75 när de lämnade Tibet, men bara 41 klarade sig in till Nepal och vidare till Indien. Två blev nerskjutna medan 32 andra blev kvar. "Vi vet inte var de är eller vad som hände med dem," sade Thubten Tsering.

Ett av offren var nunnan Kelsang Nortso, 25 år gammal. Hon gick tillsammans med den tio år yngre novisen Dolma Palkyid, som berättar: "Jag hade kommit framför henne, så vi var åtskilda när skjutandet började och vi måste börja springa. Det var först fyra dagar senare som jag fick veta att Kelsang Nortso blivit dödad." Ett annat vittne berättar:

"Vi gick en och en i rad efter varandra, men vi visste innan skjutandet började att soldaterna var efter oss, så vi gick så fort vi kunde. Då ropade de till oss att stanna, och så började de skjuta. Då sprang vi. Nunnan som dog var 100 meter framför mig. Jag såg henne segna ner. Jag hade tur. En kula slet sönder mina byxor men missade mig." Hon och några andra flyktingar måste springa förbi Nortsos blodiga kropp där den låg i snön.

Det ingick barn i gruppen när soldaterna besköt dem. Det var Nortso som såg efter barnen som hade skickats med i gruppen av sina föräldrar för att de skulle få någon utbildning utomlands. En rapport berättar att en 13-årig pojke också sköts ner.

Nio barn hör till de saknade. De sågs av en brittisk bergsbestigare skräckslagna föras bort genom Cho Oyos basläger under morgonen. Passet där det hände är Nangpa La på över 5700 meter. Varje år kommer hundratals liknande flyktinggrupper över passet. Det är mellan 2500 och 4000 som flyr varje år med livet som insats. Vanligen äger passbestigningen rum under natten för att undvika kinesiska gränspatruller, men denna gång kom flyktingarna upp mot passet på morgonen, troligen på grund av de många barndeltagarna. Flyktingarna riskerar inte bara livet för att komma bort från den kinesiska ockupationen utan måste också betala upp till 5000 yuan per person (ungefär det samma i kronor) till vägvisarna. Alla vill återvända till Tibet men inte till den kinesiska ockupationen.

Den rumänska videon var inte den första rapporteringen om incidenten. De första som rapporterade om saken var två bergsbestigare på Cho Oyo som såg det med egna ögon. Många bergsbestigare föredrar att bestiga Cho Oyo, Makalu och Mount Everest från den tibetanska sidan, då det är billigare, men de kinesiska myndigheterna hade aldrig räknat med möjligheten att de skulle göra sig obekväma med att berätta om hur kinesiska soldater öppnade eld och sköt ner tibetanska flyktingar, kvinnor och barn, på flykt från den kinesiska ockupationen. Många av vittnena tvekade först länge med att berätta vad de sett då de inte ville ha bråk med kinesiska myndigheter förrän de var på säkert avstånd därifrån.

Den kinesiska versionen av incidenten ville först göra gällande, att gränspatrullen öppnat eld efter att "de blivit angripna" av de tibetanska flyktingarna. Den rumänska videon visar dock otvetydigt att tibetanerna var fullständigt försvarslösa och bekräftar den brittiska rapporten, att "gränsvakterna noga tog sikte med sina maskingevär stödda mot knäna i snön och gav eld om och om igen mot de flyende obeväpnade flyktingarna."

Dock bekräftade en kinesisk nyhetsbyrå i efterhand att en andra flykting hade dött till följd av sina skador. Man tror att detta var den 13-årige pojken. En annan tibetan blev skadskjuten men har tagits om hand.

Det var inte första gången som tibetanska flyktingar sköts ner vid gränsen och säkert inte sista heller, men det var första gången det kunde filmas och som den kinesiska förnekelsen av allt sådant kunde bevisas vara lögn.

Det kinesiska utrikesministeriet har låtit meddela, att "om rapporten är riktig skall saken undersökas. Beträffande eldgivning vid gränsen, så är det gränspolisens och arméns ansvar och plikt att skydda freden och säkerheten vid gränsen."

Rehabiliteringsresan , del 1 : 37 timmar till Simla.

Årets andra Indienresa föranleddes av diverse anledningar, vilka som vanligt var legio. Inte bara var man som vanligt kroniskt överansträngd och utbränd av allt frenetiskt överarbete, dessutom hade ju augustiresan i Ladakh i princip regnat bort, varför man gärna ville ge Indiens sol och värme och skönhet en andra chans ännu i år, dessutom var utvecklingen i Nepal synnerligen intressant med en lovande demokratiserings- och pacificeringsprocess på gång efter kungens nedläggning av makten och maoistgerillans nedläggning av vapnen, dessutom väntade nya och gamla vänner på mig på allehanda håll, dessutom hade den kinesiska Tibetfrågan aktualiserats mer än någonsin genom dödsskjutningarna av tibetanska flyktingar på ett pass på över

5700 meter vid Cho Oyo, bland andra en nunna, och dessutom hade jag den här gången för ovanlighetens skull ett resällskap med mig, en sjukskriven långdistanslöpare, som efter en operation ville känna på nya höjder och ämnade stanna fem månader i Indien, varför ingen kunde vara en rättare person än jag att introducera honom åtminstone i Dharamsala, Manali och Simla.

Den här gången skulle vi därför göra det bekvämt för oss och anlidade därför KLM, världens äldsta flygbolag, som kunde bära oss direkt från Göteborg utan att det blev dyrare än med Aeroflot med dess omvägar över Köpenhamn och vedervärdiga mellanlandningar och väntetider i Moskva: det totala priset var 7,400. Emellertid skulle flyget lyfta 6.30 på morgonen, varför man måste starta hemifrån några timmar tidigare.

För att förenkla saken föreslog min reskamrat, som bodde i Johanneberg, att jag skulle övernatta hos honom. Emellertid råkade jag ut för en avskedsfest med irländska vänner från Galway, varför både packningen och natten fördröjdes. Halv ett kunde jag lämna hemmet vandrandes i regn till Johanneberg, som låg en timma bort, där jag dock i lugn och ro sedan kunde få njuta av en fridfull natts sömn på jämnt två timmar före uppbrottet klockan fyra.

Men sedan verkade allting fungera, som om det värsta av resan redan var avklarat. Vi drack kaffe på Landvetter, fick frukost på Amsterdamflyget, fikade i Schiphol där jag kunde köpa min flaska obligatoriskt och kom lyckligt ombord på åttatimmarsflyget till Delhi.

Men sedan stod planet stilla: tekniska problem. Vi satt stilla och väntade medan personalen mutade oss med Coca-Cola och bakelser i bästa Aeroflotstil tills äntligen problemen löstes efter mörkläggning av hela planet som bara blev 1 1/2 timme försenat från början.

Men när man väl kommit upp i luften och fick en välbehövlig lunch (som plåster på sår efter utebliven lunch och middag under söndagen med bara gröt till livs på grund av stressen) så kunde man äntligen börja njuta. Till skillnad från Aeroflot, som betydligt försämrats under Putins tid, bjöd KLM generöst på alkohol, så jag fick två rödvinsflaskor till maten.

På tal om Putin så var ju den nya ryska problematiken aktuell genom mordet på Anna Politkovskaja, journalist som koncentrerat sig på sanningen och hållit sig till den och blivit mördad för den. Putin menade att mordet på henne måste ha instigerats av ryskfientliga krafter som utfört det bara för att kompromettera och destabilisera Ryssland. Så korkad får man inte vara som president. Det är nästan i klass med Bush. Det är ju självklart att hon blev mördad för att hon publicerat sanningen om ryska övergrepp i Tjetjenien och därmed gjort sig förhatlig för politiska intressen i Tjetjenien. Hon skulle ha kommit till Göteborgs Bokmessa i september men fick sina biljetter indragna av de ryska myndigheterna, varpå hon kom ändå men framträdde endast symboliskt med bristfällig tolk i samband med ett annat seminarium om tryckfrihet; men hon skrev en uppmärksammat artikel i Göteborgs-Posten, som efter hennes martyrdöd framstår som hennes testamente om hur all fri journalistik i Ryssland tystas ner medan endast clownen i Putins tjänst tillåts framträda. Hon hade redan tidigare erbjudits en fristad i Göteborg med fritt uppehälle i två år, vilket hon tyvärr aldrig fick tillfälle att kunna åtnjuta. Hon sköts i hissen till sin lägenhet i Moskva med fem skott, vilket var den 12-e maffiaavrättningen av en journalist under Putins tid och det 42-a journalistmordet i Ryssland efter Sovjetunionens fall.

Vi hoppade dock över Ryssland och kom över Ukraina i stället och hoppade även över Kaukasus för att i stället ta vägen över Kaspiska Havet ner mot Afghanistan, Pakistan söder om Pamir och ända fram till Delhi, där vi landade något dagen efter (vi skulle ha varit framme 11 men det blev 1) men icke desto mindre. Natten passerades på

flygfältet under jet-lag-känningar, varpå vi tog första buss in till ISBT (Indiens statsbussterminal) och genast fick en buss mot Simla. Vid middag nådde vi Chandigarh, varefter den mödosamma klättringen upp för bergen vidtog. När vi kom fram till Simla körde bussen till den andra busstationen på baksidan av staden, varför min färdkamrat fick sitt lystmäte av sightseeing i dagsljus, då vi måste genom och över hela staden för att komma till rätt busstation. Vi hade redan beslutat att fortsätta till Manali följande dag.

Mitt gamla hotell Basant fanns kvar men hade chockhöjt hyran efter installation av TV och telefon, något som vi hellre var utan, men hotellet låg nära busstationen, dit vi skulle tidigt nästa morgon, och 250 rupier kunde man ha råd med för en natt, i synnerhet om man delade det på två.

Halvar hade hittills visat sig vara ett idealiskt resällskap, fryntlig och godmodig, positiv och gladlynt, med atletfysik och inställd på vad som helst. Han njöt i fulla drag, och för honom var allting bara en klar succé. Av de 22 resällskap jag haft som följeslagare på tidigare resor var Halvar utan tvekan den bästa.

Vi intog vår första rejäla indiska middag som sig bör i Simla på "*The Indian Coffee House*" som har öppet alla dagar 8-21 och har mycket mer att erbjuda utom bara kaffe, även om deras kaffe är det bästa.

Vi hade tillryggalagt 37 timmar från Göteborg till Simla, och Halvar var givetvis trött efter sådana enastående strapatser, medan jag ännu inte var helt nöjd utan stannade ute för att avsluta dagen med en första riktig indisk Chai med Somoza som avslutande krydda på en hittills enastående framgångsrik resa.

I nästa nummer : *Manali i all sin glans.*

Med allt gott till alla våra läsare inför jul och nyår,

Göteborg den 30 november 2006

(Jonathan Swifts, Mark Twains och Winston Churchills födelsedag)

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

<http://www.flickr.com/photos/lanciai>

<http://clanciai.webblogg.se>